

en nu heeft de sleutelen der helle en des doods, toeroepen: „Gij zult ons toch niet hebben, gij goden van den tijd”.

Almelo.

B. A. KNOPPERS.

— Prof. Dr A. M. Brouwer.

In de vacature-Daubanton werd als kerkelijk hoogleeraar aan de Utrechtsche Universiteit benoemd Dr A. M. Brouwer.

De Nederlandsche Zendingsschool, welke vroeger te Rotterdam was gevestigd en thans te Oegstgeest staat, blijkt een ware kweekplaats van professoren te zijn.

Achtereenvolgens moest zij haar rectoren Dr van Nes, Dr van Veldhuizen en nu weer Dr Brouwer aan de Universiteit afstaan.

Inmiddels achten wij Dr Brouwer een aanwinst voor de Utrechtsche hoogeschool.

Hij deed zich niet alleen kennen als een man van dege studie, maar ook als noest werker en productief schrijver.

Voorzeker een gelukkige combinatie.

Een man van onze beginselen is hij niet.

Evenals zijn voorganger behoort hij tot de Ethische richting.

Maar hoewel het ook bij Daubanton niet aan waardeering ontbrak voor wat de Gereformeerde wetenschap leverde — men denke aan zijn beoordeeling van Kuypers Encyclopaedie — gelooven we toch, dat prof. Brouwer, zoo wij tenminste mogen aangaan op hetgeen wij totnogtoe van hem lezen, ons nog nader staat.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De vrijheid der vrije school.

I.

Er is in onze dagen schier geen dankbaarder onderwerp dan de vrijheid.

Wie haar lof gaat verkondigen, en tevens kans ziet om aan deze lofrede een vurig pleidooi voor het recht te verbinden, kan vrijwel zeker zijn van de belangstelling der schare, want er golfte een vloed van vrijheidszucht over deze wereld. Alles zint op vrijmaking. Wat vroeger aan geen gebondenheid dacht en zich niet onvrij gevoelde, rukt nu aan de banden, en op ieder terrein wordt de leuze der vrijheid als parool tot den strijd omhoog geheven. Daarom is het meer dan ooit noodzakelijk, dat wij ons van het wezen en den oorsprong der ware vrijheid zuiver rekenschap geven, en kalm en nuchteren bezien, waarvan en waartegenover wij hegeeren vrij te zijn.

Die eisch geldt ook voor het terrein van het onderwijs.

Voor dat terrein niet het minst, want op dit gebied is onder en door ons altoos voor de vrijheid gevochten, en onze schoolstrijd is ingezet en voortgezet als een worsteling voor de vrije school. Dat vrijheidsideaal heeft de anderen beziel. Voor die vrijheid zijn onwaardige offers gebracht. Aan de verwerkelijking van dat ideaal zijn schatten aan liefde en toewijding, aan krachten en geld, aan opoffering en zelfverloochening ten koste gelegd, en in dien heroïek kamp is het woord vrijheid niet een leuze geweest, die dienen moest om de schare op te winden, of de menschen mee te krijgen, of opgeblazen geestdrift te kweken, doch een beginsel, dat steun vond in de overtuiging des harten, en de vertolking was van een hooge levensnoodzakelijkheid.

Welnu, die vrijheid vraagt in onze dagen nieuwe belangstelling.

Wij worden van alle kanten weer opgeroepen om te waken voor de vrijheid der vrije school, en... is dat nu noodig? Het zijn toch de gouden tijden der pacificatie. De strijd voor de gelijkstelling is toch beëindigd. De vrede is op royale wijze gesloten. Het vredesverdrag werd plechtig geteekend, en hebben wij niet alles, wat wij wenschen? Is er geen grondwettelijke gelijkheid verkregen? Zijn niet alle financiële moeilijkheden uit den weg geruimd? Wordt ons geen recht gedaan? Kunnen we niet gehoor geven aan Da Costa's oproep: Bouwt scholen! Ja — en Gode de eer voor al het goede, wat Hij ons in het laatste jaar schonk, en toch... toch hoort ge hier fluisteren, en daar mompelen, en ginds op luider toon roepen, dat onze vrijheid gevaar loopt, en we ten eerste op onze hoede moeten zijn, om niet in de gouden ketenen, waarmee onze scholen aan den Staat gebonden zijn, onze zelfstandigheid te verliezen.

Moeten we aan dat vermaan gehoor geven?

Is onze vrijheid waarlijk in perikel?

Op die vraag kunnen we alleen een antwoord geven, wanneer wij ons duidelijk voorstellen, wat onder die vrijheid der vrije school te verstaan zij, en tot dat recht verstand komen wij niet, of we moeten ons eerst hebben ingedacht, wat principieel en materieel in het begrip vrijheid ligt opgesloten.

Wat beteekent het eigenlijk vrij te zijn?

Bestaat de vrijheid hierin, dat men los is van

alle banden, en ten eenenmale onafhankelijk van hetgeen buiten ons is? Allermint, want vrijheid is heel iets anders dan anarchie. Vrijheid verschilt hemelsbreed met handeloosheid. De hoogste gebondenheid is zelfs de hoogste vrijheid, en wij behoeven slechts onzen blik te slaan in het schepingsleven rondom ons, of wij begrijpen dat de vrijheid heel iets anders is, dan wat zondige en naar losbandigheid jagende menschen ervan gemaakt hebben. Een organisme is immers dan alleen vrij, wanneer het zich beweegt binnen de grenzen, die God heeft gesteld, en zich ontwikkelt in de levenssfeer, die de Almachtige gegeven heeft. Een planeet is vrij, zoolang ze door het heelal voortsnelt in de door den Schepper getrokken banen. Een visch is vrij, zoolang dit dier leeft binnen den kring van het water. Een boom groeit vrij, wanneer zijn wortelen in den bodem zijn vastgehecht, doch worden al die banden losgescheurd, en al deze schepselen buiten hun grenzen gebracht, om z.g.n. zich in vrijheid te kunnen bewegen, dan botsen de planeten, en sterft de visch op het droge, en verdort de uit den bodem gerukte boom, en nog altijd is de kennis der ellende uit de wet, want in de wet en haar onderhouding ligt het geheim van alle leven en vrijheid.

Daarom is vrijheid geen losbandigheid.

Zij is eerder het tegenovergestelde, n.l. de gebondenheid.

Zij is de onderwerping aan de wet, mits ge de wet zuiver neemt. Groen van Prinsterer heeft er reeds in zijn „Ongeloof en Revolutie" op gewezen, dat deze regel alleen kan aanvaard worden, wanneer met de wet bedoeld is die, welke rust op de erkenning van den hoogsten Welgever, d.i. wanneer de wet is of rust in Gods wet. „Maar wij zeggen dit niet, zoo de wet de wil, het goedvinden, le bon plaisir der meerderheid is: wij zouden, al hadden wij den Bijbel verworpen, door heidensche wijsheid te schande worden gemaakt. Als de vrijheid het onvoorwaardelijk gehoorzamen aan menschelijk welbehagen is, dan is zij een hersenschim." (1).

Nu wenschen wij ons van die hersenschim verre te houden.

Voor ons is de wet altoos de gebondenheid aan God, en op dat standpunt is de waarachtige vrijheid de onderwerping aan den Heere zelf, want God is altoos in Zijn wet, en de hand aan Hem en aan Zijn Woord en dienst is de hoogste vrijheid.

Dat heeft Christus ons ook geleerd.

Hij heeft den Joden en ons gepredikt: „Indien dan de Zoon u zal hebben vrijgemaakt, zoo zult gij waarlijk vrij zijn" (Joh. 8:36), en hoe maakt de Zoon ons vrij? Zeker door de heerschappij des duivels te vernietigen, en de banden met de zonde te breken, en ons uit satan's gevangenis te verlossen, doch als Hij ons daaruit redt, laat Hij ons niet aan onszelf over. Dan geeft Hij ons niet prijs aan eigen willekeur en goedvinden, doch op hetzelfde oogenblik, dat Hij satan's ketenen slaakt, bindt Hij ons aan Zich met de heerlijkste banden van liefde en genade, en in die banden en onder die heerschappij zijn wij waarlijk vrij, en dies waarlijk zalig.

Ik zou dus met mijn onderwerp spoedig klaar kunnen zijn.

Als de vraag gesteld wordt: Wat is de vrijheid, de waarachtige en hoogste vrijheid der vrije school? zou geantwoord kunnen worden: de ware vrijheid is de onderwerping aan God, en het onderwijs is dan in den meest rijken zin van het woord vrij, wanneer het den Heere dient en Hem alleen. Hieruit volgt dus, dat ideaal en principieel genomen, alleen de christelijke school, die zich buigt voor het Woord Gods, een vrije school is. Slechts dit onderwijs, dat zich leiden laat door de openbaring van Jezus Christus, kan op dien adeldom der vrijheid bogen, — en we moeten ons dien adeldom nimmer laten ontnemen. Niet het minst zullen wij op het terrein der school met alle kracht hieraan vasthouden, dat het geheim der ware vrijheid nergens anders gelegen is, dan in de vroeze Gods, en in den band aan den Zoon des Vaders, Die, om ons vrij te maken, gesproken en verwerkelijkt heeft: Zie, Ik kom, om Uwen wil te doen o God!

Met dit alles zijn we echter niet gereed.

In het voorgaande hebben wij de vrijheid alleen bezien van haar meestideële zijde, en aan deze zaak zit toch nog een andere kant. Wanneer wij spreken over de vrije school, bedoelen we nog iets anders, en we moeten dit begrip ook historisch verklaren. Want dit kwalitatief „vrij" heeft in den loop der jaren en gedurende den ganschen schoolstrijd niet alleen de beteekenis van „christelijk" of „overeenstemmend met Gods wet", maar het heeft ook den zin van niet gedwongen door den Staat. Want, zoo zei Dr Kuypers in zijn bekend verweerschrift tegen Dr Bronsveld uiteen, „in gansch het verloop, dat de strijd over het onderwijs van 1830 tot nu 1880 nam, heeft men formeel met „vrijheid van onderwijs" of „vrije school" nooit iets anders gewild of aangeduid, dan dat particulieren vrijheid op eerlijken voet zouden erlangen om bijzondere scholen op te richten, en

dus niet gedwongen zouden zijn gebruik te maken van het onderwijs, dat de Staat gaf. Vrijheid stond tegenover Rijksmonopolie. Tegenover den, vóór 1848 bestaanden dwang om te gaan waar de Staat goetvond u een gelegenheid te openen. „Vrijheid van onderwijs", en „vrijheid van hij zonder onderwijs" was volkomen gelijkkluidend en één." (2)

Deze omschrijving verheldert het terrein terstond.

Met de vrijheid der vrije school wordt dus allermint bedoeld een anarchie, die het onderwijs zou schaden, maar de vrijheid der ouders, om voor hun kinderen die scholen te kiezen, en aan hun kinderen dat onderwijs te doen geven, waartoe zij volgens hun geloofsovertuiging en conscientie gehouden zijn. Of wil men het nog anders uitgedrukt, en dan speciaal in verband met onze christelijke scholen: onze christenouders gevoelen zich van Godswege geroepen, om ook met hun kinderen en met de opvoeding en de vorming van die kinderen te staan in de vrijheid, met welke Christus ons heeft vrijgemaakt, en nu moeten zij volle vrijheid erlangen om aan die roeping gevolg te kunnen geven.

Daarin mag niemand hen hinderen.

Aan die vrijheid mag niemand tornen.

Op de vervulling van die taak hebben zij alle recht, want God heeft hun de kinderen gegeven, en op hen rust de taak die kinderen op te voeden, en te vormen tot menschen Gods. Voor die kinderen zijn zij aansprakelijk, en niemand anders. De Staat niet. Geen willekeurige groep van menschen. Geen onderwijzer zelfs, maar zij alleen, en daarom moet hun ten volle de vrijheid gelaten worden, om het onderwijs aan hun kroost zóó in te richten, dat de waarachtige vrijheid tot haar volste recht komt.

Voor die ouder-vrijheid is onze schoolstrijd gevoerd.

Voor die vrijheid der conscientie zijn tal van offers gebracht, en neen, die kamp is niet geworsteld om wat subsidie te krijgen, en zelf schoolje te spelen, maar om voor zichzelf de vrijheid te garandeeren, waarop zij krachtens hun ouderrecht aanspraak mogen maken. En dit recht nu werd betwist door het Liberalisme, dat het Staatsmonopolie verdedigde, en de ouders wilde dwingen te gaan, waarheen zij, de overheerschende richting, decreeteerde. Die vrijheid werd geknecht door hen, die uit een aandoenlijke eenheidszucht alle kinderen des volks op een godsdienstloze, neutrale school wilden vereenigen, doch onze Christenouders hebben gezegd: Dat mogen wij niet en willen wij niet. Wij kunnen ons niet onderwerpen aan uw dwang, en... ze hebben zoolang gestreden, totdat eindelijk de macht der Staatsoverheersching brak, en het Liberalisme z'n graf vond in hetgeen het als z'n sterkte beschouwde.

K. D.

2) „Strikt genomen". Amsterdam 1880, pag. 38.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De financiën der Zending.

II.

Al nemen wij het woord van den wereldling niet over, dat het geld alles verantwoordt, toch zal een christen, zoo zagen wij de vorige maal, het geld niet als iets onverschilligs beschouwen, omdat de Heere het geven van Zijn zegen aan het gebruik der middelen wil binden. En al laten wij het aan elke zendingscorporatie of landstreek over naar eigen inzicht het noodige geld bijeen te brengen, toch geven wij de voorkeur aan het leggen van een vaste financiële basis.

Wij zullen nu de vragen onder de oogen moeten zien, hoe de financiële toestand der zending van de Geref. kerken is; of deze bevredigend kan worden geacht; en zoo niet, welke maatregelen er dan behooren genomen te worden.

In het breede rapport, dat de generale zendingsdeputaten aan de synode van Leeuwarden aanboden, komt wel een finantieel verslag voor, maar daarin worden alleen verantwoordt de inkomsten en uitgaven van de Algemeene zendingskas; deze maken maar een klein deel uit van hetgeen onze kerken voor de zending doen. Over 1919 bedroegen de inkomsten der Generale kas ongeveer f31.000, en de uitgaven waren f250 hoger. Er zijn er, die niet recht weten waarvoor de Generale kas gelden noodig heeft; daarom geven wij het volgende staatje van uitgaven: Administratie-beheer f372.03; zendingsbibliotheek op Java f116.75; dito in Nederland f150; kosten der algemeene vergadering f100; kosten van de deputaten f1400; subsidie Geref. kerk Batavia 1918-1919 f3000; dito Soerabaja f1800; dito medische dienst Amsterdam f1200; dito Zendingstudie-Raad f150; kosten Zendingsconsulaat f2075; pensioenen en wachgeld f2509.96; opleidingsschool f1908.06; Chr. Holl. Int. Kweekschool f6876.48; A. Ringnald f733.33, en afschrijving gebouwen in Indië f1707.50, totaal f31208.12. Wij zien, dat de helft dezer uitgaven is besteed aan den schooldienst in Indië, om de verschillende zendingsterreinen van Chr. onderwijzers en helpers voor den hoofddienst te voorzien. Overigens laten wij de cijfers verder buiten bespreking!

2) „Ongeloof en Revolutie". Kampen 1904, pag. 183, 184.